

Abonamentul:
 Pentru monarhie:
 Pe an 12 cor., 1/2 an
 6 cor., 1/4 an 3 cor.
 Pentru străinătate:
 Pe 1 an 18 fr., 1/2
 an 9 fr., 1/4 an
 4 fr. 50 em.
 Foaie apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:
 Un șir garmond:
 odată 14 fl., a doua
 oară 13 fl., a treia
 oară 10 fl.
 Tot ce privește foaia
 să se adreseze la: Re-
 dacțiunea și admini-
 stratiunea „Unirei”
 în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVI.

Blaj, 30 Iunie 1906.

Numărul 27.

Invitare de abonament.

Cu începerea semestrului al doilea din anul acesta să deschide **abonament nou** la „Unirea”, cu prețurile indicate în fruntea foii. Deci rugăm pe Onor. Cetitori să binevoiască a-și renoi abonamentele de timpuriu. Totodată rugăm și pe On. Abonenți aflători în restanță să binevoiască a ne trimite fără amânare prețul foii, pentruca aceasta să-și poată acoperi lipsele sale. Spre îndemânarea trimiterii alăturăm la Nrl prezent tuturor, fără osebire, câte o asignațiune postală.

ADMINISTRAȚIUNEA.

LUPTA NOASTRĂ.

Nu e mirare, că de o vreme și cele bisericești și cele scolastice, au îngăduit terenul din fruntea acestei foi unor idei de o înfătoșare cam neobicinuită până aci.

Aceste, ce sunt acuma la rând, sunt pentru aceea tot de-opotrivă cu cele dintâi, de aceeași mărime, însemnătate și ordine de cestuni.

După-ce ne-am mai recules din toiul alegerilor inferbântate, — de parte încă de a ne rosti asupra valorii și urmărilor lor, — vrem să constatăm totuși începutul — dar cu oarecare sfială, al activității noastre întreprinse.

Vedem înainte-ne un început numai de niște zile, dar cu mândrie putem să constatăm, că așa cum s'a pornit, e promițător de mari dobânzi și succese până la sfârșit.

Când dr. Maniu și-a ridicat mai întâiu glasul în marea cea de străini înrăiți, s'a fost făcut o turbare așa uriașă, care amenința până și zidurile, ce s'au făcut vinovate cu crima de a fi încăput în spațul dintre ele „mâna” aceasta de oameni oculte, care să pretinde a fi „partid naționalist”.

Să codesc încă de a recunoaște

un atare partid, dar acasă la ei l-au recunoscut de mult și să tem de pe acum, că o să le fie pedecă la multele reforme izbăvitoare de țară, ce le visează în era domniei lor.

Lupta, ce au purtat-o ai noștri, a fost dintre cele mai cinstite lupte parlamentare, de aceea a și impus pe alocuria.

Principiul lor tipic și de întâiul plan, că vorbitorul — fie acela ori cine, care nu grăiește din lagărul proslăvitului șovinism, trebuie desconsiderat ori prin dese intreruperi adus în incurcă de vorbe și astfel făcut de răs; — a dat de astă-dată faliment.

Vorbirile deputaților noștri s'au ținut lanț, ca o mare puternică, cât în cele din urmă au trebuit să-i asculte. Și-au trebuit să-i asculte chiar, pe când ai noștri grăiau vorbe de fapte de acele, cari au străbătut la inimile lor ca ferul înroșit de dureros.

Căci ce au trebuit adecă să audă? Despre mișeliile dela alegeri, pe cari le îndurără și ei multă vreme, — despre poporul impilat, care își iea bățul de pribegie și pleacă, și mai dureros despre armată — visul lor suprem . . .

Despre aceste grăiră și ei, odată și cereau reforme și pretindeau, dar azi, grație slăviților lor conducători, cari poartă totdeodată și cărma țării, — sunt mântuiți de ori-ce principii și vederi . . .

Dar totuși ca să nu apară consternați în fața mulțimei de prin galerii, în vreme ce grăiesc ai noștri, ei încearcă „saltul mortal”. Strigă, sbieră, acasă pe ai noștri cu trādare, că slujesc Vienei, că gravitează în afară. Tot atâtea vorbe goale, de cari acuși s'or teme a le mai repeți.

Căci în cele din urmă e o nebulie necurabilă mai târziu, de a învinul cu trādare în lăuntru ori în afară pe acela, care vorbește și azi și mâne despre sărăcia și năcazurile

popoarelor din țară, . . . despre necotința dreptului și libertății individuale, cari sunt ale firei omenești.

Și chiar aceasta e politica ce o fac ai noștri în dietă. Ei nu lucrează politica Vienei, căci nu pentru aceasta i-am trimis acolo.

Politica, pe care cu fală o poartă ai noștri, va desmeteci acuși ori mai târziu, dar va trebui să desmeticească din rătăcirile lor, nu pe cei ce șed în jețurile de purpură, dar țara, grosul, mulțimea . .

În momente mai senine, prevăd așa ceva și ei . . .

De ce când cu grozava demonstrație a vienezilor în contra magiarilor, unele foi de ale lor ne-au atras atențiunea cu o bunăvoință afabil de prietenească la primejdia, că marea Austriă, când va veni rândul, ne va înghiți dintr'o sorbitură. Și pe ei stăpânii, și pe noi, naționalitățile . . .

Cu alte cuvinte să punem la o parte cele începute și să le fim prietini de ajutor, măcar că nu cumpănim nimic.

De altcum mulțămim de-al de acestea.

Noi ne avem politica noastră, și aci nu ne încredem în nime, dar ne încredem în noi înșine și vom lupta bucuroși alătura cu cei ce ni-s prietini, dacă însă vor fi sinceri și drepti.

Dar mulțămim lor că ne urăsc încă și mai pățimaș, ca înainte.

Ăsta e semnul că ne-am recules — și că reculegerea noastră înaintează spre o consolidare, unitară, puternică, cuceritoare.

După așa presemne din tabăra contrară, acum, după-ce ne-am încins bărbătește în luptă, putem afirma, că începutul nostru dar e norocos, e după toate așteptările inaugurat și pornit pe calea lui cea adevărată, sănătoasă și cu prospecte de glorioase isbânzi cândva.

Rămâne, ca ai noștri să purcedă pe aci înainte, dar cu crescândă însuflețire, dragoste și căldură.

Iar noi, să-i întâmpinăm cu căldură și unire, ca să prindă puteri nouă și plăcere de luptă.

ps.

Răsplata muncii.

În mijlocul multor afaceri, cari zilnic ne preocupă, de sine se impune o cestiune, care nu se poate delătura, nita ori neglija, și aceasta este îmbunătățirea venitelor preoțești. Fără îndoială, un lucru nu se poate nega, că după cum progresăm în cultură, după cum sporesc sectarii, și după cum se poartă dela cler tot mai multă știință și demnitate, ca să poată reprezenta interesele turmei cuvântătoare, în măsură cu sarcina trebne să fie și rebonificarea.

Nu odată am cetit și adese-ori am auzit grele imputări la adresa clerului de mir, că lasă mult de dorit, că ar pute lucra și cu mai mare zel, că s'ar putea vîri cu mai multă tărie în luptele naționali, că ar putea jertfi și mai mult pentru scopuri culturale. Și de înseamnă, aceste recriminațiuni mai adese-ori se fac de către inteligență și cărturari.

Nu vreau să trag la îndoială, că n'ar fi drepte unele din recriminațiuni, față de unele persoane, dar nu mai puțin este adevărat, că nici 10 la sută din recriminațiuni nu și-au dat osteneala a căuta după motivul adevărat, care silește nu odată pe foarte mulți din preoți a sta în rezervă.

Noi clerul poporului român avem și

astăzi în majoritate parohii cu dotațiune veche de 100 ani. Atunci era preotul cu puțină carte, astăzi cu facultate teologică, atunci părințele n'avea pretensiuni, nici în haine, nici în nutrire, nici în reprezentarea deamănă a bisericeii, astăzi se poartă: știință, înfătoșare deamănă și jertfe pentru scopuri culturale.

Acum să fim judecători drepti, e greu să ai rol de domn cu simbric, ca servitorii din cancelariile statului. Recriminații inteligenți și cărturarii în stare bună, ar avea de împlinit o misiune frumoasă și chemare mândră în mijlocul poporului, când ar zice și face tot posibilul, ca dotațiunea preoților să fie îmbunătățită în proporție cu pretensiunile timpului de astăzi, când ar lucra să schimbe venitele, ce le aveau preoții acum o sută de ani, în măsura ca aceea să poată răspunde la toate așteptările presintelui. Dar câți avem de acestia?

Asupra celor zise putem aduce unul din proverbele populari: „Așteptându-mi binele, mi-se scurtă zilele.”

Măntuirea și scăparea noastră, îmbunătățirea soartei clerului de mir, nu poate urma mai în grabă și mai temeinic, de cât din hărnicia noastră, de cât din munca și sudoarea noastră.

După împrejurările locali și astăzi, cei mai mulți dintre noi ne susținem conform statului nostru, din economie. De unde urmează, că clerul tiner să fie iubitor și pricepător în ramurile economice, că așa se poate ferici mai ușor. Asta pricepere aduce roade de mare preț și poporului păstorit, căci imitează cu multă bucurie pe păstorul prudent. De aci apoi rezultă bună starea credincioșilor, lucru care pe lângă mulțămirea sufletească a preotului, i-se face nu odată și sporiu în venitele materiale.

Avem noi în proprietatea noastră o

avere foarte prețioasă, o avere, pe care suntem deplin stăpâni, care bine exploatată ne ar spori venitele în timp scurt și am putea întemeia un izvor bun de câștig pentru urmașii noștri.

Grădinile parohiale, cimiterile și alte pământuri situate bine, toate s'ar putea planta cu arbori fructiferi.

După împrejurări și situația geografică în parohiile de lângă orașe pământurile s'ar putea planta cu pomi, a căror fructe se caută mai bine, iar în depărtări de centrele comerciale, cu meri de iarnă și pruni bistrîteni. Fructele prunilor bistrîteni, ori când sunt bine plătite, căci sunt foarte proprii industriei, fie ca fructe uscate, fie ca material de rachin.

Dacă fie-care preot, fără multe considerații s'ar pune la lucru, natural, unde împrejurările și pământul se poate cultiva cu pomi, peste câți-va ani am avea un capital, care ne-ar răsplăti însuși munca.

De sine se pune întrebarea, de unde s'ar găsi atâta material, când cu toții am începe cu plantarea. Lucrul se poate duce în deplinire pe încetul și treptat, astfel procedând cu puțină jertfă s'ar găsi și materialul trebuincios. S'ar putea găsi o modalitate deplin corăspunzătoare acestui scop, prin întemeierea grădinilor de pomărit tractuali, adică în fie-care tract protopopesesc să se destineze locul și persoana cea mai deosebită în pomicultură ca se întocmească grădina de pomărit, de unde cu vremea toate parohiile, respective preoții din tract să-și poată găsi materialul de plantat cu ușurință și cu un preț convenabil.

De altcunum ne este cunoscut, că legea dispune întocmirea grădinilor școlari de pomărit; dar în rare locuri s'a dus în deplinire această dispoziție valoroasă. Unde însă s'a satisfăcut și acestei cerințe, preotul are la

FEUILLETON.

Ioan Sinkai de Eadem alias PERS.

(Acte și date biografice.)

(Continuare și fine).

În anii 1771—73. îl aflăm pe Ioan Sinkai în Viena, — probabil, ca ofițer în armată, căci din *registru* epistolelor expedate și primite „*Elenchus Litterarum expeditarum et acceptarum Ao 1771. Viennae*” — cu începerea din Octombrie 1771 — se vede, că era în corespondență și cu somități militare: coloneli, generali, dar și cu Episc. Maior și alte persoane eclesiastice.

Dăm în estras numele persoanelor mai însemnate, cu cari a avut mai deasă corespondență. Între aceștia locul prim îl ocupă Görög. Locuința acestuia nu-i indicată, nici oficiul, pe cum nu este a nici unuia dintre corespondenții sei. Cred, că va fi fost familia Görög din Reghinul-săseșc. Frecvență corespondență ține cu Vitéz (probabil cel din Teaca). — Ades scrie fratelui Georgiu și primește scrisori dela acesta. Asemenea tatălui său („Genitori”) și mai rar fratelui său Andrei, de care până acum n'am avut cunoștință.

Aflăm în acest „*Elenchus*”, că a scris Dno Moné, — mai târziu „*a la madame Moné*”. Dno Boer Vice-Capitaneu și tot atunci (29 Octombrie 1771). I. Cont. *Tabulae Fogogre* (poate: Fogarasienși?) Prin Decembrie, acel an, notează, că a primit „*von Sigmond* (?) și „*von Gabriel Kornis*.

În an. următor aflăm corespondență și dela *Kaitsa* (?) și încă deasă, fără se întreprumpă cu Görög și Sigmond.

Prin Octombrie 1772. aflăm, că a scris Dno *Colonello Dombroka*. În Novembre acel an, prima dată întimpinăm: *Rdo Pap*; iar în 1-a Decembrie *Rursmo Dno Darabant*, de care știm, că pe atunci era preposit și vicariu general în Blaj. Cine știe, de n'a fi scris pentru frate-său Georgiu, care în anul următor 1773—4. ca călugăr, a fost prof. de retorică și poetică la gimnaziul din Blaj.

În 9 Decembrie primește epistolă dela fratele G., în 15 scrie „*fratri Georgio*”, iar în 29. acel. luni *Rdo Dno Sinkai*, care, probabil, este tot frate-său Georgiu, călugăr basilian.

În anul următor continuă viața corespondență cu Görög și cei de până aici, pe lângă cari mai aflăm, că a scris *Rdo Dno Valner* (în Ianuar de două ori și a primit o scrisoare dela același.) Odată a scris fratelui Andreiu, apoi în curând aceleiași: *fratri Andreae et Magistro Mihail Kováts*. În 15 Februar prima dată însămnă: „*a Dno fratre Görög*.” Nu mai întimpinăm noi corespondenți până în 2 Martie *Dno Démien* (?) dela care primește răspuns în 13. a aceleiași luni. Nou corespondent este apoi *Capitanul Sava*; la 26/III. aflăm: „*Capitaneu Száva*.” În Aprile scrie cele îndatinate: părinților, dñi Görög ș. a., primește scrisoare dela d. Démien și-i scrie odată epistolă simplă, odată per expressum. Tot „*per expressum*” scrie și *Rdo Mihail*. Acestuia îi scrie și în luna următoare. Cu data de 18 Maiu 1773: „*Dno Vajda et fratri Andreae*. În 21 Maiu aflăm nume noue: *Dno Andreae Szegedi* și apoi *Archidiacono Constantin Ivanovits, Baroni Volf*.

Banfi (Volfango Banfi = Banfi Farkas istoricul?) În aceeași zi scrie și colonelului Euzenberg, *Episcopului Major*, și fratelui George, cărora din nou le scrie în luna următoare. Tare probabil, că și cu învățatul Samuilă Klein a fost în corespondență, căci în 8 Iulie acel. an aflăm notița „*Dno Klein*”. — Escită „*curiositatea noastră notița din 6 August Dno Moné cum Attestate et Memoriali*”. Ce atestat și mai vârtos ce memorial va fi fost acela? Tot așa interesantă va fi fost scrisoarea îndreptată „*Dno Görög cum Bulla*.” Pe lângă numele până aici citate voui mai aminti: General *Christian de Rall*; a la *Mame Szava*, Comiti *Iosepho Beldi*. — Remarcabil, în 27 Nov. „*Patri Klein* (de sigur Samuilă) *sonantes a Rdo Aron*”. Cine a fost acest *Aron*, de nu cumva *Iacob Aron*, fost teolog de Roma (în propaganda) monach Basilian și profesor în Blaj, apoi prefect la S. Barbara în Viena, în fine canonic și preposit în capitulul diecesei gr.-cat. din Orade, unde a și murit la 21 Febr. 1788. În șirul corespondenților mai aflăm (Debr. 1773) aceste nume noue: „*dem Pekri*. *Dno Nyagai* (?) și *Dno Felszegi*”.

Am dat acest extras din *elenchul* corespondenții lui Sinkai cu scopul, că aceia, cari vor avea ocaziune a umbla prin arhivele descendentilor unor familii, ce mai sunt, să nu-și pregete a căuta și după scrisorile dela Ioan Sinkai.

De încheiere notez, că conumele „*alias PERS*” l-am aflat scris pe o carte intitulată: *Desericius, De Initiis ac Majoribus Hungarorum*”.

Blaj, 5 Iunie 1906.

Alesiu Violu
profesor.

Indemână materialul trebuincios scopului indicat.

Pentru prevenirea ori-cărui bănuieți, că aceasta propunere n'ar fi tocmai așa de importantă, că n'ar fi în stare a îmbunătăți venitele preoțești, că nu s'ar putea duce în deplinire, de cât cu mari jertfe materiale și în timp îndelungat; voiu servi cu fapte deja împlinite.

Sunt fericit a cunoaște câți-va preoți, cari după timp de 10—15 ani prin pomicultură au fost în stare a spori venitele parohiilor dela 800—1600 cor. pe an bine înțeles, când este producțiune și recoaltă de poame. Unde vom sta astăzi cu acest ram de cultură națională a pământului și venite, dacă numai jumătate din clerul nostru ar fi urmat tot așa.

Un alt fapt. La începutul carierei mele prin 1887. am pus însu-mi temelii la o grădină de pomăriț de 1000—2000 pomi, cari mare parte s'au împărțit între poporul din parohie. Cu mândrie văd, cum pomii abia luați în seamă atunci, astăzi aduc din greu galbinii în punga oamenilor singuricioși și tot satul dă un aspect de o grădină de plăcere. Pe temelii modest de atunci, prin încurajarea potențată, astăzi văd dezvoltându-se o adevărată industrie de pomăriț în respectiva parohie.

Prin perfecționarea treptată a căilor de comunicațiune, prețul fructelor nici când nu va scădea. Nu numai, dar nici nu putem avea frică de supraproducțiune. căci exportul a început a lua o dezvoltare foarte estinsă, către țările nordice.

Din toate aceste un lucru rezultă, să ne punem cu puteri unite la muncă, ca să nu între gând rău în mintea noastră sub cuvânt, că doară plantăm pe pământ străin, și altora. Pământele parohiale sunt un bun comun și frățesc, care după vreme îl mo-

ștenim unul dela altul, astfel împlinim un fapt creștinesc, lăsând în urma noastră izvor de câștig celor ce ne vor lua păstoria credincioșilor mai departe. Un lucru este cert, că nici o muncă nu rămâne neresplătită, când aceea este cinstită, de folos și făcută cu suflet curat.

Bece-Cristur, 16 Iunie 1906.

I. Costin
paroh.

Prima biserică românească gr.-cat. în America. — „Românul”. foaia săptămânală a fraților noștri pribegiti în America, ne aduce în fruntea nrului 23. o veste învelitoare, menită să facă a tresalta de bucurie inima fie-cărui bun român. În sfârșit, după străduințe foarte mari, i-a succes fratelui Dr. Epam. Lucaciu, să pună temelie fundamentului unei biserici române unite în orașul Cleveland, la care ca la templul din Ierusalim vor alerga românii să asculte slujba dumnezească în dulcea lor limbă și să-și închine sufletul Dumnezeului, care singur ne poate ajuta.

Dar să lăsăm să urmeze însuși articolul din vorbă:

„Inima fiește-cărnia român bate de bucurie, când să aude, că după întărirea contractelor de edificare, să așază piatra fundamentală a bisericii române gr.-catolice. În fine o casă, nu lăcaș sfințit Domnului ceresc, unde poporul lui credincios, evlavios să roagă în limba sa maternă, în dulcea limbă românească Creatorului, a ruga, a cere dar dumnezeesc acolo, și atunci, unde avem mai mare lipsă de el.

Au simțit frații noștri români gr.-catolici lipsa, și în frunte cu cel mai ales om a Românilor, aflători în America, cu părintele Dr. Epaminonda Lucaciu, n'au cruțat obo-

scală, n'au cruțat credincioșii spese, ci cu o adevărată dragoste, cu o evlavie religioasă, cu o credință față de cerescul împărat și religia creștinească s'au pus la lucru.

„Iată azi rezultat! Iată azi bucurie între credincioși! Resultat, se apucă la zidirea casei dumnezești.

„Biserica românească era ideea românilor credincioși. Iată azi să începe zidirea.

„Merite neșterse, merite vecinice au acești credincioși înaintea lui Dumnezeu, înaintea omenimei creștine.

„Darul Ceresc nu va rămânea. Acolo unde îndoită lipsă avem cu toți Românii de ajutor, de sprijin ceresc, acolo, unde viața noastră în tot momentul este amenințată, acolo, unde suntem espuși la toate răutățile, eventualitățile, acolo unde nemărginita putere dumnezească trebuie să o cerem încontinuu, în locul cel mai potrivit, vedem întrupat idealul, românilor vedem edificându-să o casă. Atotputernicului.

„Doamne! Doamne! Dumnezeule Ceresc! dă putere, dă sprijinul Tău, poporului Tău fidel credincios! Doamne ajută poporului Tău purtat în lume, când Ție să închină.

„Casă, biserică Ți ridică, unde să se roage, dreptății eterne, îndreaptă neamul Tău la calea adevărată a credinței.

„Înălțătoarea faptă a credincioșilor Tăi în veci va fi pomenită, în veci va fi în mintea urmașilor noștri.”

„Reuniunea femeilor române sălăgene”. Marța trecută harnica reuniune din Sălăgiu și-a sărbătorit jubileul de 25 ani ai existenței sale. Prima idee pentru înființarea unei astfel de instituții folositoare, a dat-o dna Emilia Pap n. Marcus, prin 1879. luându-se după reuniunile deja existente prin Brașov și Făgăraș. Ideea a fost îmbrățișată cu căldură de inteligenta dsoară Elena Pop, fca dlui Gheorghe Pop de Băsești. (azi dna Hossu din Deva), care a lucrat mai departe cu mult zel. În 1881. s'a ținut prima adunare bine cercetată, în care luându-se spre știre statutele aprobate, s'a constituit primul comitet sub presidența venerabilei dne Clara Maniu n. Coroian. În adunarea generală, ținută la 1886. în Santău, s'a desbătut ideea înființării unei școale de fetițe. Ideea fiind sprijinită cu toată căldura, nu mai târziu ca la 1 Sept. n. 1888. se și deschide școala elementară cu 6. despărțăminte, alegând de învățătoare pe dș. Marița Lăpuștean. Se înțelege, ca în jurul deschiderii acestei școale s'a încins o luptă între comitet și forurile civile pentru recunoașterea ei. La 1897. se alege presidentă în locul dnei Maniu dna Maria Cosma n. Dragoș, iar de secretar dl protopop Aug. Vicaș, în locul dlui Andreiu Cosma. Cum adunările generale se ținneau prin provință, ele erau adevărate sărbători românești.

Din interesantul istoric ilustrat și documentat, publicat cu prilejul acestui jubileu, nime nu poate avea, decât cuvinte de admirațiune pentru zelul și mănoasa activitate a Reuniunii în acești primi 25 ani ai existenței sale. Ne asociem cu toată inima la aceste manifestații a spiritului românesc din părțile sălăgene și dorim valoroasei reuniuni spor și înflorire, și înaintare și de aci înainte.

Dumnezeu să binecuvinte toate lucrările ei!

Dedicație

Majestății sale Elisabeta, regina țării românești. În semnul iubirii celor de departe.

AȘTEPTARE.

În umbra plopilor cărunți
Străjeri bătrâni la casă,
Cu ochii umezi și frumoși
O fată stă și coasă.
Drumeși se miră 'n drumul lor
De mâinile măestre
Și de minunile ce dorm
În lada ei de zestre.

Pribeaga blândului amurg
De peste deal se lasă,
Urzindu-și tortul argintat
În firul de mătăasă,
Ea vede 'n ochii osteniți
C'o lacrimă să cerne,
Că 'n urma meșterului ac
Șireag de flori s'așterne.

Se scutură cărunții plopi,
Durerea ei îi doare,
Și frunze cad pe pânzele
Sfielnice fecioare.
Ea 'și împletește un dor pribeag
În florile cusute
Și coase 'n firul alb de in
Nădejțile ei mute.

În farmecul nelămurit
Al nopților de vară
Vrăjite iele 'n drumul lor
Un vis îi arătară;
E chipul unui Făt-frumos
Și mai presus de fire
Orfanei fete din botez
Ursit să-i fie mire.

Și ielele i-au spus cuvânt:
„Tu coasă la năframă,
Căci într'o țară 'n răsărit
Te înțelege o mamă
Când vei găti năframa ta,
Să i-o trimiți să știe
Și craiul tău bălan din vis
Ea ți-l trimite fie”.

De-atunci cu acul ei trudit
Ea firele împarte
Gândind la chipul bun și sfânt
Al mamei de departe.
Din vise 'n așteptarea ei
Ea 'și face mândră salbă
Sunt numai lacrimi și nădejdi
Cusute 'n pânză albă.

Octavian Goga.

Expoziția generală română.

Ploaia continuă ce s'a revărsat ultimele zile asupra capitalei române, a împedecat deschiderea expoziției la 17 crt. cum se publicase, ea a fost deschisă însă Marți în 19 crt. n. pe un timp minunat și în fața unui imens public, conform programei frumoasă alcătuite. Regina a tăiat cu foarfeci de argint ghianda de flori, ce încheia intrarea și apoi în suetul muzicilor militare și a bucuriilor de tunuri, cortegiul a intrat în expoziție, înaintând spre arenele romane, unde se oficia un serviciu divin și apoi ministrul Ion Lahovary rosti un frumos discurs. De asemenea vorbi și dl Istrati, comisarul general.

Terminând dl Dr. C. Istrati, Majestatea Sa Regele Carol cu o voce puternică, care rezună în întreaga arenă, cetește următorul discurs:

Vă mulțămesc din toată inima pentru urările călduroase, ce ne adresați, mie și reginei, cu această ocaziune solemnă.

Privirea retrospectivă ce ați aruncat asupra României de ieri, cu indicațiuni și fapte atât de fericite alese, pun într'un relief sesizant progresele realizate de România de astăzi. Cu o intimă și profundă bucurie salut deci prima noastră expoziție națională, adevărată serbare a muncii românești și demnă încoronare a 40 de ani de lupte și eforturi.

Cu drept cuvânt evocați această amin-tire a legionarilor lui Traian și a alipirei țării noastre de marele imperiu roman, căci acest fapt istoric domină toată viața noastră națională. Pentru România originea ei ilustră a fost în genere mândrie și sprijin.

Această redevăptare a conștiinței de rasă, afirmată prin virtuțile războinice ale Românilor și printr'o aspirație seculară a unei vieți proprii, și-a găsit consacrară definitivă în Regatul român independent.

După victoria de pe câmpul de războiu era natural să ne dăm sama de cuceririle realizate pe tărâmul luptei pacifice și să știm ceea-ce am făcut și mai ales ceea-ce ne mai rămâne de făcut pentru a merge înainte pe căi sigure și productive, spre independența economică.

Această frumoasă expozițiune, în care se oglindesc toate manifestațiunile culturii și activității naționale, dela plugăritul tradițional până la cele mai recente creațiuni ale industriei, mică și mare, ne va arăta în mod clar progresele realizate în acest scurt timp dela epoca, de când ne-am îndreptat silințele noastre către o mai inteligentă punere în valoare a bogățiilor noastre.

Numai acei, cari cunosc punctul de unde am pornit, adecă starea noastră economică de acum 40 de ani, vor putea judeca în mod drept asupra minunatei schimbări, care s'a săvârșit în domeniul agriculturii, al industriei și cu deosebire asupra mijloacelor de transport. Îmbunătățirea acestor din urmă, mulțumită înființării căilor ferate, a încercit esportul nostru de cereale și a mărit în aceeași măsură bogăția publică.

Deși încă în perioada de creștere, industria noastră, la rândul ei, a și luat un avânt îmbucurător, care promite să satisfacă o bună parte a nevoilor noastre.

Putem dar să fim mândri de acest mare paș înainte, care a isvorit un ecou de simpatie chiar dincolo de frontieră, în țările cari ne-au făcut cinstea să se unească la această serbare.

Dar să nu uităm să adresăm prinusul nostru de recunoștință bărbaților de stat, cari au condus poporul pe această cale rodnică, desfășurând de asemenea pe tărâmul economic falnică deșină a coroanei de oțel: „Prin noi înșine“.

Cu deosebire adresez felicitările și mulțumirile mele cele mai vii și cele mai sincere acelor, cari, însuflețiți de o credință neștrămutată și o activitate fără păreche, și-au pus toate silințele în această primă manifestare a propășirii naționale.

Eu declar Expozițiunea deschisă.

Sub decursul vorbirii dlui dr. Istrati, micul principe Carol a amețit. Regina și părinții grăbiră îndată spre el, Regele însă își păstră și mai departe cabinul său admirabil.

Cuvântul regelui rostit cu glas puternic s'a auzit în toate părțile și meru a fost subliniat de aplausele celor prezenți. S'a semnat un act comemorativ și apoi părechea regală și princiară se îndreptă spre palatul artelor, care de unde e o frumoasă priveliște peste expoziție.

Aproape zilnic familia regală vizitează părțile singuratică ale expozițiunii. Mercuri în 20 crt. Maj. Lor au vizitat și pavilionul etnografic al Românilor de peste hotare, fiind întâmpinați de dl și dna Cosma cu ficele, dr. Diaconovich, poetul Goga și dl comisar dr. Istrati. Dintr'un amănunțit raport publicat în „Conservatorul“ reproducem câteva note.

MM. Lor au vizitat cu deamăruntul toate secțiunile, începând cu secția generală etnografică. Un viu interes a arătat Suveranul hărtelor și tablourilor grafice, reprezentând centrele culturale ale Românilor de peste munți și dezvoltarea comunelor sub raportul naționalităților.

Suveranii au trecut apoi în secția industriei casnice. Suveranii au lăudat mult colecția de păpuși cu porturi, țesăturile și lucrările de artă casnică cu motive românești aplicate ale doamnelor române.

În secția ocupațiilor economice, Suveranul a admirat în deosebi lucrările de jocărit.

În secția bisericii ortodoxe, MM. LL. Au lăudat frumusețea catedralei din Sibiu, reprezentată prin fotografii din exterior și interior.

În secția bisericii unite au remarcat cărțile și documentele vechi ale episcopilor din Blaj, Orade și Lugoj. Între acestea se află și operele în manuscris ale lui Klein și P. Maior.

În secția retrospectivă, M. Sa Regele a recunoscut fotografiile bărbaților mai însemnați. A vorbit de Barițiu și de baronul Ursu, a cărui diplomă de baron e expusă. Suveranul a văzut manuscrisul cronicarului Șineai, și a exprimat dorința ca să fie editat în faximile. De asemenea a arătat un viu interes panoului cu organele presei.

În secția școalelor, M. Sa a stat mai mult în fața tabloului școalelor din Blaj, apoi a lăudat colecția de plante și ierburi a prof. Dr. Chețanu din Blaj.

În secția instituțiilor culturale, M. Sa a remarcat activitatea Asociației pentru Enciclopedia Română, Muzeul etnografic din Sibiu. A frunzărit revista „Asociației“ și a lăudat biblioteca ei populară. Cu deosebită atenție a observat apoi M. Sa harta băncilor românești.

Apoi Suveranul și M. Sa Regina, au trecut în „casa țărănească“, unde au văzut un interior de casă cu mobile și unelte din Rășinari și Săliște. M. Sa Regina a pre-

sentat aci M. S. Regelui, pe poetul O. Goga, pe cum și pe dsoara H. Cosma, logodnica lui, cari au fost felicități de Suverani în modul cel mai călduros. În acest pavilion dna și dsoara Cosma a oferit Reginei, Princesei Maria și micelor principese, mai multe frumoase cadouri. Între altele M. S. Reginei: Două albumuri lucrate într'adins cu cusături și țesături românești în colorii, după modelele aflate în albumul dsoarei M. Cosma. M. Sa a invitat pe dna Cosma să i-le prezinte la Palat. Pe unul din aceste albumuri se află o frumoasă dedicație M. S. Reginei, opera poetului Goga, pe care o publicăm în foită.

După o oară MM. LL. au părăsit pavilionul, mulțumind pentru explicațiile date.

* * *

Observăm de închiere, că la sfârșitul lui August ori la începutul lui Septembrie se va aranja o excursiune din Blaj la București. Preparativele s'au început deja. Cheltuielile vor fi neînsemnate. Insinuări se pot face de pe acum la redacția noastră.

Expozițiunea generală română din 1906.

A V I Z.

Deoarece aranjarea Pavilionului etnografic s'a terminat, P. T. public din Transilvania este rugat să nu mai trimită obiecte pentru expoziție, căci nu mai este loc disponibil în Pavilion.

Sibiu în 16 Iunie 1906.

Delegatul Comisariatului General:

Dr. C. Diaconovich.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Subscripții în numele curatoratului parohial și a întregului popor gr.-cat. din parohia Boarta, își țin de plăcută datorință a da mulțumită publică și sinceră recunoștință Mon. Paul Popescu, v.-protop. on. și paroh deficient cu soția Sofia, cari implinind în anul acesta 50 ani de preoție și căsătorie, în loc de nuntă de aur, au donat s. noastre biserici frumoasa sumă de 600 cor., cu cari banii la dorință espresă a evlavioșilor donatori, s'au padimentat întreagă biserica cu țigii de ciment în colorii foarte frumoasă și trainică, și s'au făcut din nou toate ferestrele dela s. biserică. Pentru această faptă măreață evlavioșilor donatori, bunul Dumnezeu să le lungească firul vieții, încă la mulți ani; bine știind, că până se vor mai afla în mijlocul nostru și în viitor ca și în trecut ne mai putem aștepta încă și la alte fapte mărețe pentru biserica noastră. Frumoasa faptă dorind se afle cât mai mulți imitatori; se laudă de sine. Boarta, 22 Maiu 1906. — Ioan Axente, adm. paroh. Ioan Opreș Crucian, curator primar.

Din Arhidieceză. Duminecă dimineața înainte de începerea sf. liturgii Escelența Sa Dl Mitropolit a conferit ordul lectoratului clericilor: Alesandru Rusu, cleric în seminarul central din Pesta și Alesandru Pop, cleric bienal.

Hymen. Doamna Adelina Tăslăuanu născ. Oltean și Domnul Octavian C. Tăslăuanu, căsătoriți. Budapesta, str. Molnar 10. — Felicitări sincere!

Știri literare. În editura „Luceafărului“ din Pesta a apărut „Mara“ roman

de Ioan Slavici, un volum de aproape 400 pag. care se vinde cu prețul de 250 cor. Nu e aici locul să facem aprecierea detaliată a acestei scrieri, apărută de mult timp în coloanele revistei „Vatra”, trebuie să constatăm însă, că regretăm mult, că dl Slavici a părăsit „Novelele din popor” atât de frumoase și cu atâtă căldură scrise. — Dl director Ion Ghetie a publicat partea II. a dicționarului său, cuprinzând explicarea românească a cuvintelor ungurești. Volumul de 803 pag. deși cam scump cu 10 cor. e o scriere minuțioasă și cu multă grijă compus, pentru fie-care cuvânt să dau 4—5 însemnări. — Prof. Alesandru Ciura, cunoscutul nostru scriitor, a publicat și în ediție separată studiul său despre *Educația vechilor elini*. Dsa vorbește în stil plăcut și ușor despre educația fizică și morală a Elinilor, relevând părțile acelea, pe cari educația modernă deja și le-a apropiat. Costă 50 fl. Studiul s'a publicat în fruntea anuarului institutelor noastre.

Știri școlastice. În 15 crt. s'au terminat cursurile la institutul pedagogic din loc. Din 86 elevi înscriși se promovează 81, se releagă 3, a dezertat 1, a murit 1. — În 26 crt. s'au sfârșit anul școlastic și la teologie, au absolvat cursul IV. 12 clerici. — Joi în 28 n. s'au publicat clasificările la școala civilă de fete, din 96 eleve înscrise s'au promovat 95, au primit calcul nesuficient 1. — Vineri s'a terminat anul școlastic și la gimnaz. Clasificările s'au cetit în prezența Esc. Sale Mitropolitului, care a adresat câteva cuvinte elevilor gimnaziali.

Examenul de calificare a învățătorilor arhidiecezani s'a terminat Sâmbătă sara. Dintre 52 candidați admiși, au fost calificați 34 iar 14 s'au relegat la repetiția examenului după 3 luni și 4 după un an. Presidentul comisiei examinătoare a fost canonicul Dr. Victor Szmigelski, care a luat parte la toate examenele. Atât dsa, cât și dl comisar ministerial prof. Dr. Iosif Siegescu au dovedit un viu interes întru prosperarea învățământului popular și înaintarea nimbului învățătorilor populari, deși în aceste nizuințe nobile au avut să întâlnească în cale multe piedeci.

Un nou despărțământ al Astrei. La insistența avocatului Dr. Coriolan Steer, fruntașii cercului Tășnad. au hotărât să ceară dela comitetul central înființarea unui nou despărțământ „Tășnad”, care despărțământ cam de-odată va sta numai din cercul administr. Tășnad. Comitetul central deja a și incredințat pe dl protopop din Santău, Demetriu Coroian, ca în calitate de delegat să convoace adunarea constituantă, ce în scurt să va și întâmpla. Notez, că cercul Tășnad până aici s'a ținut de desp. Sălăgian-Chioran, care desp. fiind foarte vast, n'a putut să lucreze mai intensiv pentru propășirea culturală a acestui cerc prea amenințat din punct de vedere național. Deci cu bucurie trebuie să salute orice român bun ideea înființării noului despărțământ, căci prin realizarea acestei idei să va ridica o cetate culturală acolo, unde elementul românesc pe observate dispăre în potopul unguresc.

„Transilvania” soc. de asig. în Sibiu. Un caz mai recent dintre mine și societatea aceasta — după altele de mai înainte — mă deobligă moralicește, ca să recomand fraților mei preoți și publicului românesc cu toată încrederea această bancă de asigurare, care prin culața și cinstea ei în afaceri stă în capul altor societăți similare. — *Aritoa M. Popa*, protopop gr.-cat.

Academia Română. În sesiunea generală din 1907, se vor împărți următoarele premii: I. *Premiul Năsturel* de 4000 Lei, se va da unei cărți scrise în limba română, cu conținut de ori-ce natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Noemvrie 1905, până la 31 Octomvrie 1906. II. *Premiul Statului Eliade-Rădulescu* de 5000 Lei, se va da prin Secțiunea literară, pentru o scriere de literatură sau de filologie, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Noemvrie 1904 până la 31 Octomvrie 1906. III. *Premiul*

Adamachi de 5000 Lei, divizibil, se va da prin Secțiunea istorică, pentru scrieri istorice, economice, juridice, filozofice, de cuprins moral (în înțelesul că sunt excluse numai scrierile contrare moralei), cari se vor judeca mai meritorii printre cele publicate dela 1 Noemvrie 1905, până la 31 Octomvrie 1906. IV. *Premiul Asociațiunii Craiovene pentru dezvoltarea învățământului public*, de 1500 Lei, se va da pentru cea mai bună carte didactică în limba română dintre cele tipărite dela 1 Noemvrie 1902, până la 31 Octomvrie 1906. Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la 31 Octomvrie 1906. V. *Premiul Alexandru Ioan Cuza* de 10.000 Lei, dimoennă cu procentele acestei sume dela 1891, până la acordarea premiului, se va da în sesiunea generală din 1907, prin Secțiunea istorică, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre: Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor. VI. *Premiul Statului Lazăr* de 5000 Lei, se va da în sesiunea generală din 1907, prin Secțiunea științifică, celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra subiectului: Cercetări originale asupra pelagiei în vederea etiologiei și combaterii boalei. VII. *Premiul Adamachi* de 5000 Lei, divizibil, se va da în sesiunea generală din 1907, prin Secțiunea literară, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre: Înfrunțirile curentelor străine în evoluțiunea limbii și literaturii române în secolul XIX. VIII. *Premiul Neuschotz* de 2000 Lei, se va da în sesiunea generală din 1907, prin Secțiunea istorică, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre: Istoricul Căilor ferate din România și influența lor din punctul de vedere economic, social și politic. Terminul prezentării manuscrisurilor este până la 1 Septemvrie 1906.

Petreceri. Inteligența română din Pinciu-săseșc și jur, invită la *concertul* împreună cu dans ce-l va aranja cu concursul binevoitor al tinerimei studioase din Blaj, în 12 Iulie n. 1906. (sf. Petru). În sala școlii confesionale române gr.-cat. din loc. Venitul curat este destinat în favorul școlii din loc.

— Reuniunea română de cânt din Năsăud, invită la *concertul* împreună cu *representațiune teatrală* și urmat de *dans*, cari se vor aranja în Năsăud, Duminecă în 1 Iuliu n. 1906. În sala de gimnastică. Venitul curat e destinat pentru fondul reuniunii.

Mulțămită. La edificarea școlii noastre confesionale gr.-cat. din Beica română, am fost ajutați de Escelența Sa preabunul nostru Mitropolit din Blaj, Dr. Victor Mihályi cu suma de 50 cor. de banca de credit și economii „Murășana” din Reghin, cu 25 cor. Ioan Pop, docente în Cașva cu 10 cor. Clopot Samu din Iernotfája cu 1 cor. și proprietarii de oi din loc cu 30 cor. Subscrisul în numele întreg poporului credincios de aci îmi țin de sfânta datorință a aduce și pe cale ziaristică, marimimșilor contribuenți cea mai sincera mulțămită, dorindu-le din adâncul inimei ca Dumnezeu părintele cel cereșc să-i țină în deplină sănătate într-un mulți ani. — *Mihail Marieșă*, paroh gr.-cat.

Neorolog. † *Traian Fodor*, paroh gr.-cat. în Cacova Aindului, a repausat în 23 Iunie, în al 43-lea an a vieții, 19-lea an a preoției și al 4-lea a văduviei sale. Ceremonia funebrelă a îndeplinit-o 15 preoți tractuali sub pontificiul v.-protop. Laurențiu Pascu din D.-Sân-Mărtin, în prezența alor număroase rudenii și a unui public din întreg ținutul. Predica și iertăciunile în tip foarte acomodat le-a ținut protop. tractual Ioan Maier, iar la mormânt a ținut un dureros adio, Aug. Marcu, preot în Ciunbrud. Pe repausatul îi deplâng numeroase rudenii, mulți cunoscuți și amici, dar mai cu samă trei orfani minoreni, cari, după ce de 4 ani gustă din soartea de a fi orfani de mamă, acum au ajuns să rămână și fără tată. Nu-l va uita poporul din Cacova, care pe toate terenele are de a-i mulțami nespuse de mult. Pentru-că el nu numai a ridicat mo-

ralitatea poporului, ci a înălțat comunitatea și pe teren cultural; edificând o școală cu două sale de propunere, atât de elegantă, încât ea apare mai mult a instituit dela oraș, decât o școală sătească. A ridicat comuna pe teren economic, pentru-că la insistența lui s'a făcut divizarea hotarului, ceea-ce a adus nu numai înmulțirea puterii productive a pământului, fără a înlesni ținerea vitelor. Repausatul în toată viața s'a distins prin adheșiunea neclătită către biserică, și caracter neintinat românesc.

† *Iacob Rusu*, preot gr.-cat. în Borgo-Mureșeni, după un morb greu și îndelungat și-a dat nobilul suflet în mâinile Creatorului în 27 Iunie 1906. În al 48-lea an al etății și 24-lea al preoției și fericitei căsătorii.

† *Mihail Bene*, proprietar în Șinteu, fratele prepositului dela Gherla, după un morb greu și îndelungat, provăzut cu sf. sacrameente ale muribunzilor, în 24 Iunie în anul al 56. al etății, a repausat în Domnul la clinica din Cluj.

† *Filon V. Tat*, teolog absolut, după un morb greu a repausat în Domnul în Chibercul-de-sus, provăzut cu sfințele taine în 25 Iunie, în etate de 26 ani.

† *Silvia Magyar n. Szabo*, preoteasă gr.-cat. de Gașă, născută în Uifalău, după o viață de 20 ani ai tinereții și 1 an al căsătoriei sale fericite, provăzută fiind cu s. taine, după un morb de o săptămână, rugându-să și-a dat sufletul în mâinile Creatorului în 19 Iunie 1906.

† *Ella Rössler*, din Lechința-de-Murăș, după suferințe suportate cu resignațiune creștinească și-a dat nobilul ei suflet în mâinile Creatorului în 23 Iunie a. c. în al 20-lea an al vieții sale. — Sincere condolențe crunt încercatei mame!

În veci amintirea lor!

Licitațiune minuendă.

În 1 Iulie n. 1906, la 2 oare p. m. să va țină licitațiune minuendă în școala gr.-cat. din Șărmaș, pentru edificarea bisericii gr.-cat. române, după planul și preliminarul de spese în suma de 18.427 cor. 58 fl. 229 stingini piatră, 7200 merțe nășip, 125 cărâșii după cărâmidă și var. 85 cărâșii pentru aducerea apei, 405 bucăți lemne în lungime de 3—10 metri și grosime de 17—42 cm. și lucrul necesar la săpatul pământului și umplut, pe cum și năglăgitul boltituri.

Condițiunile de licitare, planul și preliminarul de edificare se pot vedea în cancelaria oficiului parohial; având datorința cei ce doresc a participa la aceasta licitare, să depună un vadiu de 10% în bani gata ori hârtii de valoare sigure după suma de 18.427 cor. 58 fl. Ofertele prezentate în scris și sigilate, până la terminul suprascris să se trimită Oficiului parohial gr.-cat. în Șărmaș p. n. Ditró, la oaltă cu vadiul amintit, căci la cas contrar nu se vor lua în considerare.

Șărmaș, la 5 Iunie 1906.

Ioan Suciu
curator primar.

Virgil Codarcea
paroh.

(19) 2—2

A V I Z.

Un tiner absolut de VI. sau VIII. cl. gimn. și maturitatea, se primește de practicant în farmacia Dlui Remus R. G. Ramonczay în Maria-Radna din 1 Iulie 1906. — Condițiunile favoritoare le va afla la sus numitul Dn farmacist părintele sau tutorul tinerului. — Se recere mai departe, ca tinerul se știe pe lângă limba română și cea magiară și să fie solid și din familie bună.

(20) 2—2

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Spiritismul.

(Continuare).

Un alt caz s'a petrecut în Cătălul-român, dieceza Gherlei, în lunile de pe urmă ale anului 1903, și în cele dintâi ale anului 1904. Despre cele întâmplate acolo las să vorbească pe părintele *Grațian Flonta*, preot rom. în Cătălul-român. „Persoana molestată de spirit“, zice dl Flonta în scrisoarea din 20 Iunie 1906, „a fost văduva *Briscan* (Brisean?) *Anisia*, femeie azi de 55 ani... își câștigă pâinea de toate zilele ca zilerită, și azi locuște cu o altă văduvă, cumnată a ei, și este scutită de orice feliu de molestare“.

„Molestările s'au început în toamna anului 1903. Deodată sara s'a potolit lampa de sine; și a început a izbîi cu tului de cucuruz, — căci avea tului de cucuruz în casă —, apoi cu pietri, cartofi, spărgându-i toate ferestrele dela casă. Mai apoi, veniau pietri din înălțime, și se rostogoliau pe casă“.

„Pe atunci femeia avea o casă scundă sub poala Meseșului, pe locul său propriu“.

„După întâmplările acestea, repetite în decurs de o săptămână, vine femeia năcăjită și supărată la mine, și-mi povestește toată întâmplarea, spunându-mi, că: „nu-i lucru bun, ci lucru necurat“ (vorbele femeii); și mă roagă să merg să-i sfințesc casa, da de o va lăsa în pace!“

„Mergem în ziua satorită pentru sfințirea casei, și iată că se ivește în decursul slujbei, în vederea noastră a tuturor, o piatră de mărimea unui ou de găscă, în mijlocul căsii. După aceea imediat se desface un tului de cucuruz de pe o rudă de lângă perete, unde se aflau atârnați mai mulți cucuruzi legați pârchește prin pânușa lor, și ca purtat de o mână nevăzută vine frumos și se așează în mijlocul casei: între preot, făt și cantor. Este evident, că în cazul acesta o putere ascunsă l-a purtat, căci deslegându-se eventual ar fi căzut lângă perete, și n'ar fi venit prin aer deasupra noastră în liniște, nefăcând nici un sgomot“.

„Cam la o săptămână dela sfințirea căsii, s'a aprins căsuța. Femeia ține până în ziua de astăzi, că spiritul cel necurat i-ar fi aprins căscioara“.

„După ce s'a mutat de acolo la o femeie sârmană, molestările au început într'o măsură și mai mare. Cât a fost iarna de lungă ea n'a putut să mănecă o fiertură, căci sarea, ce o avea în casă, i-se aruncă în oala dela foc. De oala femeii, la carea locuia, nu se atingea, ci numai de oala femeii numite“.

„Toate blidele din casă i-le-a stricat: le izbiă în mijlocul căsii, făcându-le tot hârburi, — fără să se atingă de vre-o oală ori blid de al femeii, cu carea locuia —“.

„Pânea, unsoarea o scotea din lada, pe care ședeau oamenii, și le ascundea, sau le svârliă în mijlocul căsii; ouăle i-le svârliă de sub cloacă, în ușe. Slănina o lua dinaintea ei, și o ascundea. Aluatul îl svârliă din covata de frământat pe pereți și ușe; făina i-o arunca în cap. Opincile și niște haine nouă ale unei copile a sale, cam de 12 ani, i-le-a ascuns în gunoiu, și n'a dat de ele până ce nu putreziseră“.

„În continuu arunca după ea cu tot felii de obiecte. O piatră, cam de 1½ Kg., ce o aveau în casă, pentru râsnitul sării, o purta prin casă, și o lăsa pe capul femeii cu fineță, de unde se rostogolia jos. De ar fi slobozit-o pe ea cu putere, o putea și omori: spărgându-i capul“.

„În toată iarna aceea au mers oameni, la casa amintită, și mai cu samă seara, și în ființa lor de față se perândau întâmplările de mai sus“.

„Mai târziu, cam pe la mijlocul verii, aude o femeie de ungur din Zălau despre manifestările acestea. Vine la muierea respectivă și știricește pe cale spiritistică, — pe semne era medie —, că de unde și prin cine i-se fac molestările? — Întrebată fiind în zilele acestea femeia prin subscrisul, despre rezultatul cercetării, mi-a spus, că spiritul, pe care îl invocase ungueroaica, ar fi declarat, că toate molestările i-le-ar fi făcut sufletul pruncului, pe care îl sufocase în tinerețele sale, lăsându-l pradă cânilor“.

Despre molestările spiritiste din Cătălul-român, părintele Flonta a scris și o corăspodință în „Gazeta Transilvaniei“ într'unul din numerii din iarna anului 1903/1904, pe care însă nu-l am nici eu la îndemână.

Al treilea caz s'a petrecut în Șamșud, nu departe de Murăș-Oșorheiu. Despre cele întâmplate acolo mărturisește parohul local

Mihail Pop Lupu, în raportul din 6 Decembrie 1905. Domnia-sa nu e martor ocular, ci istorisește lucrurile auzite dela martorii oculari.

Molestările spiritiste s'au început aci cam pe la finea anului 1901, și s'au continuat cam până către sfârșitul lui Februarie și începutul lui Martie 1902. Casa luată la ochiu era casa notariului *Zongor Gyula*. Manifestările s'au arătat mai întâi în galițe. Acestea: găinile, rațele, curcile, etc., se vedeau numai sărind în sus, și când cădeau jos le săria capul cât colo. Grumazul galiței, dela carea sărise capul, rămânea terminat într'o tăietură netedă. — Paguba era mare. De aceea oamenii de casă s'au pus la pândă, cu pușca, și au închis galițele în culină, în speranța, că venind stricătorul de galițe pe horn, îl vor putea pușca. N'a venit însă nimica; iar moartea ciudată dintre galițe s'a continuat: când aici, când acolo, câte una moartă.

Dela galițe molestările au trecut la obiectele din casă. Vasele de culină începură să tremure, și scoborându-se jos: să joace. De le puneau iarăși la loc, se scoborau cu o vehemență și mai mare; și după două-trei jocuri, erau tot hârburi. O sticlă cu grumazii lungi începă să danseze. Scriitorul notarial: *Török Bertalan*, o legă cu o sfoară în prezența jidovului: *Weiss Bernárd*, ca să nu mai sară. Ea însă s'a trântit în ușe, de s'a făcut tot bucăți. Săriau și cuțitele, și furculițele, de cuprinsese pe toți o panică grozavă. Un lemn de foc, cam de 15 cm. lungime, și ca mâna de gros, s'a aieptat din casă în fereastră, și, rupând două ochiuri, a sărit în ogradă.

Martori oculari au fost mai mulți: preoții *Panaioth Ferencz* rom. cat., și *Muzsnai Pál* ev. ref., amândoi din Șamșud; și mai mulți inși din Murăș-Oșorheiu, Cluj și Arad. Despre acestea s'a făcut și un raport la foaia „*Székelység*“ din Murăș-Oșorhei, de pe timpul acela, scris de martorul ocular: *Török Bertalan*. — Despre săritul și trântitul obiectelor din casă mărturisește și martorul ocular: *Panaioth Ferencz*, azi paroh rom. cat. în Șonfalău, lângă Turda, în scrisoarea din 28/VI 1906.

Articolul V.

Fenomene spiritiste la păgânii din zilele noastre, și la cei din vechime.

Fenomenele spiritiste, ce le-am văzut până aci nu sunt monopolul Europei culte. Ele se află și la popoarele păgâne, și s'au aflat totdeauna în sinul omeniei.

Căci perzând omul conceptul adevărat al lui Dumnezeu și încrederea în providința dumnezeiască, și dând de rele, în fața cărora el se vedea cu totul neputincios, trebuia să recurgă la ajutorul unor ființe, pe cari și-le inchipuia, și despre cari credea, că i-ar fi binevoitoare. Așa vedem că recurg și unii din zilele noastre, slabi în credință, la: bobi, descântece, etc. Căci omul nu putea să oprească vântul, care-i culca la pământ coliba; nu putea să oprească ghiața, ce-i nimicia sămănăturile; fulgerul și trăsnetul, ce-l umpleau de groază; morbul ce-i tortura trupul; conștiința, ce-l infrunta pentru păcatele sale. Iară ființele acelea binevoitoare erau părinții, cari pe el îl iubiseră și-l ajutaseră cu multe, până erau în viață. La aceștia avea el deci să se întoarcă în năcazurile sale, căci credința lui îi spunea, că omul nu moare cu totul, ci că după moartea trupului mai rămâne sufletul, care petrece într'o viață fericită ori nefericită, dincolo de mormânt. La aceștia deci se întorcea el în năcazuri, și se încerca, ca prin jertfe ori prin închinăciuni și rugăciuni să și-i facă binevoitori, ca astfel să-l ajute în contra spiritelor rele, cari îi voiau răul. Tot dela ei aștepta el să știe, că ce trebuie să facă în anumite strămtorări din viață.

Și după ce e natural, ca omul să recunoască o putere specială de a comunica cu lumea cealaltă: în oamenii inzestrați dela natură cu anumite calități superioare, ori în cei lipsiți de ele; — a fost natural și aceea, ca la oamenii aceștia să se îndrepte el, când voia să se pună în legătură cu morții. De aci s'a format apoi o castă deosebită, casta preoților păgâni, ori casta vrăjitorilor, carea servia de mijlocitor între zăitate și om. Și ca arta lor: de a comunica cu ființele din lumea cealaltă, să fie și mai impunătoare, au început să prescrie un curs special pentru cei ce aveau să devină preoți sau vrăjitori, și să folosească ceremonii, cari ele înșeși cuprindeau în sine ceva tainic; folosiau plante și beuturi amestecate, cum ar fi opiul, tăbacul, etc. Efectele urmau; prin ce puterea preoților sau a vrăjitorilor se întăria, iar poporul ținea strâns la învățăturile, ce le primia dela oamenii, cari făceau lucruri așa de minunate.

(Va urmă.)

Dracul în școală,

Povestire populară, tradusă după Bolanden de
Augustin Paul.

(Continuare.)

8

IV. Inspectorul Școlar.

Învățătorul Gerstle, un moșneag de șasezeci și cinci de ani, dar încă voinic și capabil de muncă, își începuse chiar lecțiunea, când deodată se deschide ușa.

Inspectorul școlar al circumscripției intră cu un ghiosdan subsuoară, după dânsul primarul și doi membri ai consiliului școlar. Copiii se sculară și salutară: „Lăudat să fie Isus Hristos!”

„Bună dimineața!”, răspuse inspectorul.

Gerstle se uită la puternicul zilei și se spăria, nu pentru că ar fi fost conștient de vr'o neglijență, ci din pricina apariției neașteptate a bărbatului faimos de severitatea sa mai ales față cu învățătorii, cari țineau la principiile creștinești. Cu o profundă reverință se apropie dânsul de superiorul său, a cărui fisionomie întunecată prevestea ceva rău.

„Am venit să fac o inspecție extra-ordinară”, zise francmasonul dr. Frick, răspunzând cu o mișcare din cap foarte rece, la reverența lui Gerstle. „Sper, că rezultatul va satisface justele mele așteptări”.

Inspectorul se așază la masă. Lângă dânsul luă loc primarul și consilierii, cari observând descurajarea învățătorului îi făceau semne, să mai prindă la inimă.

„Să începem cu ceea ce este mai important și mai necesar, cu limba germană și științele naturale”, începuse inspectorul.

Consilierii rămaseră uimiți. Ei credeau că obiectul cel mai important și mai necesar este religiunea, catechismul.

„Despărțământul superior va scrie o compoziție”, continuă inspectorul cu voce tare. „Subiectul compoziției va fi următorul: Voi copii faceți o preumblare prin vale în spre munți. Acum aveți să povestiți ce a-ți văzut și observat cu ocaziunea acestei preumblări. Ve-ți enumăra așadar buruenile, plantele și florile, ce le-ați găsit și veți adăuga totdeauna clasele cărora ele aparțin. Apoi veți releva felul mineralelor, insectelor și fluturii, cu calitățile speciale, cu cari le-a înzestrat natura pentru îndeplinirea scopului lor. Pe urmă veți numi arborii fructiferi ai regiunii și veți arăta cunoștințele voastre, în sfârșit veți aminti copacii din pădure și animalele selbatice. Iată materia compoziției, pe care aveți să o scrieți pe placa voastră! Rezolvirea acestei probleme va arăta nu numai modul cum știți voi compune, dar și cunoștințele voastre în ortografie și științele naturale”.

Primarul se plecă la urechea vecinului său și șopti:

„Aceasta e prea mult. Eu singur n'ăși fi în stare să o resolvesc și cu toate acestea, cred că sunt un țaran în toată puterea cuvântului”.

Vecinul dădu din cap aprobând.

„Mi se pare”, răspuse el tot șoptind: „inspectorul are de gând să frece pe învățătorul nostru”.

„Copii din despărțământul inferior să cetească”, ordonă dr. Frick, apoi își desfăcu ghiosdanul și începuse să scrie pe formularul de proces verbal.

Copii își bătură mult timp capul, fără să știe cum să înceapă. Ei cunoșteau ce e drept o mulțime de plante, arbori, insecte, fluturi și animale, dar nu știau cum să alcătuiască din materia dată o preumblare. Numai Rozica, care ședea a treia în banca dintâiu, scria înainte de-i curgeau sudorile. Ea se gândise puțin înainte și apoi începuse. Ceea ce scria Roza, copiau vecinele pe plăcile lor și dela acestea copiau altele, până ce ajunse fragmente din lucrarea Rozei în tot despărțământul.

Cu cetitul n'a rămas mulțumit domnul inspector. Ba, că nu făcea unul pauză la virgulă, ba, că altul nu lăsa tonul în jos la punct, ba, că accentuarea era falsă. Se vedea cât colo, că inspectorul avea de gând să frece pe învățător. După cercetare de o jumătate de oră la cetire, scrise în protocolul verbal ultima notă: insuficient. Apoi se se sculă și luă placa primei fetei.

„Asta va să zică compoziție?”, zise cu priviri pline de reproșuri către învățător. „Nici o frază corectă, nici o legătură între fraze, și ce de greșeli ortografice! Dacă prima școlăriță compune așa de prost, îmi închipui, ce vor fi scris celelalte”.

El cetea mai departe și observațiile aspre se înmulțiau.

„Proastă compoziție! Ce de greșeli ortografice! Lipsă de cunoștințe în științele naturate!” mormăia el.

Roza își ținea placa cu curaj în sus. Dr. Frick cetă și rămase uimit.

„Foarte bine!” Cum te chiamă copila mea?”

„Roza Kehrwald!”

El privi binevoitor la fata a cărei lucrare îl surprindea tot așa de mult ca și frumuseța ei răpitoare.

„Știi, că-mi plăci Roză! Ți-ai deslegat teza excelent! Tu te pricepi bine la descriere!”

El cetea compoziția mai departe. Deodată i-se întunecă fața.

„Ce va să zică asta?” spuse el ca înțepat și cetia cu voce tare:

„Cu mergeam așa pe vale în sus, iată lângă drum un tufiș de trandafiri sălbatici. Nu numai florile, dar chiar și frunzele tufișului exalau un miros”.

„Cauza este, fiindcă maica Domnului a întins pe el scutecele pruncului Isus”.

„Cum poți Dta tolera în școala Dfale asemenea stupiditate și superstiție?” se adresă el învățătorului.

„Dă-mi voie, domnule inspector”...

„Dta să taci”, îl intrerupse sever inspectorul și procedă mai pe parte la cetirea compozițiilor. Cu nimic nu era acum mulțumit, prin urmare scrise în procesul verbal de trei ori insuficient.

Nici rezultatele în matematică, geografie și istorie nu l'au mulțumit de loc și din nou a scris un triplu insuficient în procesul verbal.

„Să încheiem cu ultimul obiect, care este catechismul. Ascultă te rog copii de capitolul principal, despre sacramente”.

Nici un elev n'a rămas dator cu răspunsul spre marea supărare a francmasonului. Gerstre putea să fie mândru de rezultatul ostenelelor sale. Cu toate acestea inspectorul n'a scris nota „foarte bine”, ci numai „suficient”.

Dr. Frick virf procesul verbal în ghiosdan și se sculă.

„Rezultatul inspecției îl vei afla în ședința consiliului școlar la oarele unsprezece”.

observă inspectorul și trech cu suita sa la inspectarea cursului inferior.

După ce Dr. Frick a părăsit sala, bătrânul învățător rămase buimăcit, privind țință înaintea sa ca și cum s'ar uita într'o prăpastie adâncă, din care parcă ar vedea eșind un monstru, întinzându-și ghiarele spre dânsul.

În clasă domnea o liniște mormântală. Copii se uitau cu toții la bătrânul lor învățător, pe care îl stimau și iubeau ca pe un tată. Ei observau întristarea lui și o compătimiro intimă se oglindea pe fețele lor.

În fine Gerstle ridică capul său aplecat și zise: „Copii, să ne rugăm!”

S'a pronunțat rugăciunea obicinuită după instrucțiune. În ordinea cea mai bună părăsiră copii sala.

Gerstle se duse acasă. El nu locuia în edificiul școlii, ci în casa sa proprie. Soția sa îl primi cu priviri îngrijite, scrutatoare, căci prezența inspectorului era deja cunoscută în tot satul.

Când ea văzu ținuta deprimată a bărbatului său, se spărie și mai tare și începuse să-și frângă mâinile.

„Ah Dumnezeu, Wilhelm, ce este? De ce a venit inspectorul așa pe neașteptate?”

„Fii liniștită, Ano! Domnul inspector a venit să facă o inspecție extra-ordinară, ceea ce nu e vr'un lucru ne mai auzit”.

Gerstle încercă să zimbească, dar zimbetul nu reuși de loc, omul acesta era prea sincer, ca să se poată preface.

„Wilhelm, te rog nu-mi ascunde nimica! Tu simți și cugeți altfel, de cum vorbești. Inspectorul nu te poate suferi, fiindcă ești creștin, iar el e francmason, cum spun oamenii. De aceea te-a surprins acuma și ți-a făcut o inspecție, care trebuia să iasă rău. Dumnezeu meu, francmasonul vrea să ne asuprească! poate chiar să ne iea pâinea din gură!”

Gerstle se lăsă pe scaun și căută a se arăta indiferent.

„Mamă, nu tortura pe tata!” zise o voce de băiat. „Ce este, dacă inspectorul a făcut o inspecție? Școala tatei e totdeauna în regulă, pe tata nu-l poate nimeni surprinde. Copii știu ceea ce pot și trebuie să știe”.

„Ceea ce pot și trebuie să știe, — bine ai zis Toni!”, lăudă Gerstle privind cu un suris la singurul său fiu.

Din șese copii le mai rămăsese numai cel mai mic, Anton, un băiat talentat, în etate de cincisprezece ani, care cânta la orgă tot așa de bine, ca și tatăl său.

După dorința lui Gerstle și el trebuia să-și aleagă vocațiunea atât de frumoasă și importantă de învățător. Dar cunoscând spiritul antibisericesc, ce domnea acuma în școlile normale, conștientiosul părinte nu se putea împăca cu idea de a-și încredința copilul unui asemenea institut.

După ce a absolvat cursul primar, Anton a frecventat nu numai școala de adulți a tatâne-seu, ci a fost inițiat de parohul comunei și în cunoștința limbii latine. El putea deja să cetească pe Cornelius Nepos. În toamna viitoare era să se înscrie la gimnaziul din orașul vecin.

„Toni, du-te până la părintele și-i raportează prezența dlui inspector”.

„Am fost deja din însărcinarea mamei. Sfinția Sa nu era acasă, el a plecat imediat după sf. liturgie la Altdorf”.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul“, Revistă Literară. Anul V. Nr. 24. cu următorul sumar: N. Iorga, O carte despre Basarabia și împrejurările nouă din Rusia. — D. Anghel, Populare Spaniolă (poezie). — Lazar Iliescu, Vis (Sonet). — N. N. Beldiceanu, Gheorghită. — X., Cugătari. — I. U. Soricu, Singurătate (poezie). — V. Caraiivan, Aliman Voinicul (poveste). — C. B., Un ideal (poezie). — Al. G. Doinaru, Moldova (poezie). — N. Iorga, Cronică. — În supliment: Strada Mare din Iași; Fabrica de pavagiu ieșană din 1940; O cârciumă moldovenească; Biserica Trei Ierarhi din Iași (cu vechiul turn dela poartă). (Din Calendarul pe 1845 alui M. Kogălniceanu).

„Neamul Românesc“. Anul I. Nr. 9. cu următorul cuprins: Liga culturală a evreilor din România de N. Iorga. — Lueger de N. Iorga. — Corespondințe din Craiova de V. M. și Marin Demetrescu. — Cronică: Comisiunea liberală în chestia țărănească. O serbare de sat în Olt. Ce vor face tinerii liberali? Pășunatul puilor de găină și arendașii greci. Vânzarea papurii din bălți. Creșterea arenzilor. Bilete gratis pentru congresele evreilor. Reprezentația franco-catolică dela Brăila. 500 de concurenți pentru 6 locuri. O serbare școlară în București. Învățământul normal din Galați, porcii și vacile sale. „Adevărul“ și dl Lueger. Polițiștii gălățeni iertați pentru hoțiile lor. Dl Bădărău la Paris. Întrarea dlui Vlădescu în Bărlad. Dl Perczel și vitele noastre. Se gătește un nou proces Hallier? Felinarele călătoare din orașul B. Primirea lui Lueger. Din străinătate: Scandalurile din Viena. Din Bucovina și Ardeal: Știri culturale.

Posta redacției.

A. S. în Caransebeș. Nu anunțăm decât lucrări, cari ni se trimit.

Mai multora. Rugăm răbdare. De o vreme încoace am început a fi năpădiți cu multumite publice, cari de cari mai lungi, spațiul însă nu ne permite a le da, decât pe rând, câte una, vor urma toate.

I. A. Te salutăm cu tot dragul, ca pe un prieten iubit și atât de așteptat. Cât ce vom avea loc.

Proprietar, editor și redactor răspunzător:
Aurel C. Domșa

Tusă!

Cine nu să îngrijește de tusă păcătuiește contra sa.

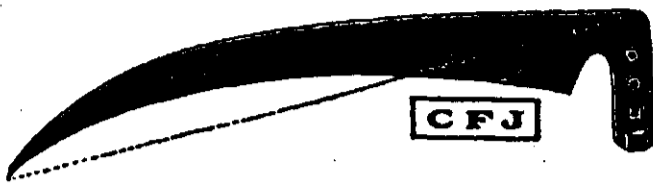
Caramelle de piept ale lui Kaiser

cu 3 brazi

probate de medici și recomandate contra tusei, răcelii, guturaiului. 4512 recunoștințe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — Un pachet costă 20 și 40 fl. și să pot afla la farmacia Carol Schiessl — Blaj. (13) 8—32

FLORICELE DE CÂMP,
schite ușoare. De A. C. DOMȘA
Prețul 1 coroană.

Carol F. Jickeli, Sibiu. (La coasa de aur).

Clește de marcat
oile 1 buc. C. 4-60

Coase: Lungimea 70 75 80 85 90 cm.
1 bucată C. 1-60 1-60 1-60 2- 2-

La cumpărare de 10 bucăți se dă o bucată pe deasupra.

Pentru fiecare bucată garantez. Adecă eu schimb ori-ce coasă provăzută cu semnul **CFJ** care nu ar corespunde, chiar și atunci, când ea a fost bătută și întrebuințată. Economilor le pot recomanda cu cea mai mare încredere coasa aceasta. În decursul anilor s'a sporit foarte tare numărul coaselor vândute. Fiindcă stau pe punctul acela de credință, că coasele provăzute cu semnul **CFJ** încep a fi scoase din întrebuințare, sunt decis, îndată după-ce voi fi informat, ca la coasele ce sunt în pregătire, sâmul **CFJ** să fie dublu provăzut, în formă așezat unul sub altul. Tot odată îmi permit a atrage atențiunea, ca la această bătătură să se observe și sâmul pe unelte agricole.

Clește americane
pentru botul por-
cilor 1 bucată Cor.
—70. 100 inele la
ele Cor. —60 fil.

(15) 4—6.

Aceste coase, cu insigniul **CFJ** și uneltele de bătut coasa, garantate, se mai află la următoarele firme: În Agnita: Frații Gunne filială, Ioan K. Schuller; Agârbicium (com. Târnavei-mari): Ioan Schuller; Blaj: Schuller Lajos; Dobârca: Toma Bachmann; Frâna: Iosif Schuster; Făgăraș: Carol König; Avrig: Gustav A. Reschner; Brad: Wilb. Prischak; Cristian: I. G. Connerth; Apoldul-mare: Catarina Wolff; Cincul-mare: Daniel G. Andree; Gurarâului: Ioan Tristiu; Hașag: Herberth Thomas; Ciznădie: Mihai Mathias, Reuniunea de Conzum; Cața: Regina Buchholzer; Sascizd: Ioan Schlattaer; Cincșor: Ioan Kauffman; Cârțișoara-sup.: Ioan Scorobet; Streja-Cârțișoara: Ioan Stopu; Loamneș: Moritz Klein; Lancrâm: Mihail Simonis; Noerich: Herman Römer; Șeica-mare: Mihail Ehrmann; Mărtin: Sam. Schmid; Sebeșul-săș.: Ioan T. Gross; Orlat: Simeon Lolo; Poiana: Ioan Bozdog; Richișdorf: Andreiu Nemenz; Nou-rom.: Arnold Lesman; Ocna: Avram Savu, Stoia Ioan Precup; Sășăuz: Iuliu Kerekes; Jidvei: Ioan Orendi, Samoil Wachmann; Șelimber: Irimie Milea; Șeica-mică: Ioan Brandtsch; Șoroștein: Elekes Lajos; Șona: Iosif Graei jun. & Victor; Săliște: Dum. Roșca Căpitanu; Tilișca: Vasilie Inga.

Nicovale, forma, fig. 2 3
1 bucată C. —96—86

Ciocane, fig. 5 à 250 300
1 buc. C. —86—90

fig. 6 à 300 grame. 7.
C. 1-

Nicovalele și Ciocanele se vând pe lângă garanție pentru fiecare bucată. Fiecare bucată, care s'ar dovedi sau prea moale sau prea tare, se schimbă.

Verigi de coase, fig. 4. 1 buc. C. —18. Tocuri de cuți, smălțuite pe diolăuntru și pe din afară 1 buc. C. —42.

Cuți dela 10 bani în sus, în variație bogată. Îndeosebi recomand: Cuțile americane 1 buc. C. —40. Cuți de Bergamo vinete închise, cu semnul **CFJ** 1 buc. C. —80.

Greble de fer pentru coase de holde, pentru a le girofa pe toporiștile obicinuite pe lemn fig. 7. 1 buc. C. 1-30.

Băile de iod din Bazna

1 oară depărtare dela gara MEDIAȘ (Medgyes).

Postă și Telefon în loc.

Sezonul durează dela 1 Mai până în 15 Septembrie.

Renumitele *Băi din Bazna* se folosesc cu mare succes la boalele: reumatism, scrofulose, rachitis, sifilis, ischias, paralise, diferite boale cronice ge piele, exudate și aprinderi cronice, diferite boale sexuale femeiești și bărbătești.

Medic al băilor este: **Dr. EUGEN POBIA.**

Quartire sănătoase, dela 1—4 cor.

Vipt bun și ieftin se află în restaurațiunea băilor.

Muzica distrage publicul de 2 ori pe zi. — Promenadă frumoasă, pădure extinsă în jurul băilor. — Quartire ieftine și în comună (200 pași depărtare de baie).

Prospecte gratis.

Administrația Băilor
bisericei ev. luth. din Bazna.

(18) 3—3.